

БАХШИЧИЛИК САНЪАТИ ОРҚАЛИ ЁШ АВЛОДНИ МАЪНАВИЙ ТАРБИЯЛАШ

Тажетдинова Софья Мнажатдиновна

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти

Муסיқий таълим кафедраси доценти

Базарбаева Саёра Куанышбай қызы

Муסיқа таълими 1 - курс талабаси.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10672016>

Аннотация. Ушбу мақолада бахшичилик санъати орқали ёш авлодни маънавий тарбиялаш мазмуни ёритилган. Ёш авлодга бақшичилик санъатини ўргатиш орқали уларни маънавий тарбиялаш жараёнини ривожлантириш йўллари белгилаб берилган.

Таянч сўз ва иборалар: иқтисодиёт, маънавият, қадрият, санъат, дoston, таълим

SPIRITUAL EDUCATION OF THE YOUNG GENERATION THROUGH THE ART OF CHARITY

Abstract. This article highlights the content of education of the young generation through the singing art of bakhshi. The ways of developing the educational process of the young generation by teaching bakhshi singing art are highlighted.

Key words: Economy, spirituality, talent, art, epic, education.

ДУХОВНОЕ ВОСПИТАНИЕ МОЛОДОГО ПОКОЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ИСКУССТВО БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. В данной статье освещается содержание воспитания молодого поколения через певческое искусство бахши. Отмечены способы развития воспитательного процесса молодого поколения путем обучения певческого искусства бахчи.

Ключевые слова: экономика, духовность, ценность, искусство, дoston, образование.

Республикамызда таълим – тарбия тизимининг кечаётган янгилаш жараёни давлат сиёсатининг устувор йўналиши сифатида амалга ошириляётгани бевосита ҳукуматимизнинг бу соҳадаги раҳнамолиги, ҳозирги авлодга буюк келажак яратиш йўлидаги ғамхорлигининг намунаси. Президентимиз таъкидлаганидек: “Агар жамият ҳаётининг танаси иқтисодиёт бўлса, унинг жони ва руҳи маънавиятдир. Биз янги Ўзбекистонни барпо этишга қарор қилган эканмиз, иккита мустақкам устунга таянамиз.

Биринчиси – бозор тамойилларига асосланган кучли иқтисодиёт. Иккинчиси – аждодларимизнинг бой мероси ва миллий қадриятларга асосланган кучли маънавиятдир”.[1]

Қорақалпоғистон Республикаси ва Қашқадарё, Сурхондарё, Самарқанд, Хоразм вилоятлари ҳамда ҳудудларида бахшичилик санъати ривожланган бўлиб, ҳозирги кунда Булунғур, Қўрғон, Шаҳрисабз, Қамай, Чирокчи, Дехқонобод, Шеробод, Бойсун, Жанубий Тожикистон, Хоразм ҳамда Қорақалпоқ дostonчилик мактаблари мавжуд. Улар бир - биридан ижро усуллари ва репертуарлари билан фаркландилар. Жумладан, қорақалпоқ бахшичилик санъати азалдан устоз – шогирд мактаби дастури асосида ривожланган. Халқ бақшичилик санъатининг дoston, халқ кўшиқларида инсон тарбияси, одоб – ахлоқи,

хусусан комил инсон муомиласи диққат эътиборда туради. Шунинг алоҳида таъкидлаш мумкин халқ ижодининг қайси шакли бўлмасин, унда муайян халқ маънавий дунё қарашларининг у ёки бу жиҳатлари ўз ифодасини топган бўлади. Ҳозирги кунда бахшичилик санъатида халқ кўшиқларини ўргатишга катта аҳамият берилмоқда. Халқ кўшиқлари комил инсонни тарбиялашга катта хисса қўшади. Шунингдек маънавий маданиятга интилиш қорақалпоқ халқининг тарихида ва халқ кўшиқларида катта аҳамиятга эга. Сабаби бугунги кун талаби ижтимоий ривожланишни кўп асрлик тарихи давомида ўнинг ўзига хос хислатларидан бири бўлиб келган.

“Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” да маънавий – ахлоқий тарбия ва маърифат ишларига алоҳида ўрин берилганлиги бежиз эмас. Унда айтилишича, “Ёш авлодни маънавий – ахлоқий тарбиялашда халқнинг бой миллий маданий – тарихий анъаналарига, урф – одатларига ҳамда умумбашарий қоидаларига асосланган самарали ташкилий, педагогик шакл ва воситалари ишлаб чиқилиб, амалиётга жорий этилади”. Шу боис ёшларда маънавий етукликни шакллантириш, таълим ва тарбиянинг ажралмас қисми бўлиши керак. Ёшлар бугунги илғор фан – техника ютуқларини чуқур ўрганиш билан маънавийтимизнинг негизини ташкил этувчи ўтмиш намоёндалари ал – Хоразмий, А.Р.Беруний, Форобий, Абу Али Ибн Сино, Алишер Навоий, Ажиниёз, Бердақ каби даҳоларнинг ижодини билиши ва улар билан фахрланиши даркордир. Маънавий тарбия баркамол инсон дунёқарашини шакллантиришда муҳим ўрин тутди. Маънавий инсондаги яратувчилик қудратидир, инсондаги шу қудратни уйғотиш ва ҳаракатга келтиришга муваффақ бўлинса, барча улуғвор режаларни амалга ошириш учун имкон вужудга келади.

Маънавий маданиятни юксалтириш ёшларни миллий ўзликни янада теранроқ англашга кўмак беради. Миллий ўзликни англаш бу ҳар бир ёш авлод ўз халқининг кўп асрлик бой тарихи, маънавий мероси, қадириятлари, маданияти ва санъатини чуқур билишини тақоза этади. Шунки улар авлоддан – авлодга мерос бўлиб, кишилар маънавий ҳаётига таъсир кўрсатадиган маданий ҳодиса сифатида онгига сингган, қабул қилинган тартиб ва қоидалар мажмуаси ҳисобланади. Ёш авлодга бақшичилик санъатини ўргатиш орқали уларни маънавий тарбиялаш жараёнини ривожлантириш учун асосан:

- таълим мазмунида мусиқий меросимизнинг бойлигини устуворлигини, умуминсоний қадриятларни ва миллий мусиқа дурдоналарини ўрганиш тамойилларига асосланиш;

- ўқувчиларда мусиқий идрокни шакллантириш;

- мусиқанинг назарий ва амалий жиҳатлари билан таништириш;

- мусиқа санъатининг имкониятларидан, миллий мусиқа мерослардан тўлақонли фойдаланиш;

- дарсни таълим ва тарбиянинг узвийлиги принципи асосида ташкил этиш;

- миллий қадриятларга ва урф одатларга садоқат, ҳурмат руҳида тарбиялаш;

- кўшиқ ўргатиш жараёнида ўқувчиларни маънавий, эстетик, руҳий, сиёсий ва жисмоний ривожлантиришга йўналтирилса мақсадга мувофиқ бўлади. Натижада уларнинг Ватанга бўлган муҳаббатини янада оширади ва улар ватан равнақи учун қўшаётган хиссасини онгли равишта тушуниб олишларига ёрдам беради. Бу албатта муҳим тарбиявий аҳамият касб этади.

Қорақалпоқ бахшичилик санъатида аёллар ижросида (қыз бақсылар) алоҳида ўрни бўлиб Хурлиман давомчилари хисобланади. Қорақалпоқ бахшичилик мактаби Нукус санъат ва маданият коллежида ёш ижрочилар томонидан ўзлаштирилмоқда (ҳозирги ихтисослаштирилган мактаб). Бугунги кунда устоз бақши Ғайратдин Өтемуратов, Оралбай Отамбетов, Тенелбай Қаллыев, Гулнара Алламбергенова, Зиёда Шарипова, Гулбахар Ақымбетова, ва б.х. Ёш авлодни миллий кадриятларимизга содиқ руҳда тарбиялашда эзгуликка чорлайдиган, ватанпарвар, адолатли, мард, жасур бўлишга ундовчи дostonларининг ва умуман бахшичилик санъатининг ўрни бекиёс. Қорақалпоғистонда бахшичилик санъати олий ва ўрта махсус таълим тизимининг ўқув жараёнига киритилган.

Шунинг учун ҳам кўп сонли мусиқа ва санъат мактаблари, коллежлар, лицейлар ва олий таълим муассасаларида ушбу йўналишдаги ишлар олиб борилмоқда.

Хулоса қилиб айтар эканмиз, бугунги жадал ривожланиш даврда ҳақийқий маънавийли ва билимли ёшларимиз инсон қадрини билиши, ўз миллий кадриятларини кўз қорачиғимиздай асрашимизни, миллий ўзлигини ҳис этиши, эркин ва обод жамиятда яшаш, мустақил давлатимизнинг жаҳон ҳамкорлигида ўзининг муносиб ўрнини эгаллаши учун фидойилик билан иш олиб бориши бугунги ёшларимизга тушунтирмоғимиз даркор. Мана шундай инсоний фазилатларга, юксак маънавийга эга бўлган халқ ҳеч кимга ҳеч қачон қарам бўлмайди, маънавий маданияти бой ёшларимиз эса ўзининг келажакдаги мақсадларига албатта эришишига ишончимиз комил бўлади.

Ёшларни бахшичилик санъати орқали орқали маънавий тарбиялаш, комил инсон этиб жамият учун керак инсонга айлантириш бугунги кун давр талаби хисобланади. Бу вазифани амалга оширишда мутахассислардан ҳар томонлама илмий изланишни талаб этади.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида 2021 йилнинг 19 январь куни Маънавий – маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштириш, бу борада давлат ва жамоат ташкилотларининг ҳамкорлиги кучайтириш масалаларига бағишланган йиғилишидаги нутқи.// Халқ сўзи, 2021 йил, 20 январь, №13(7793).
2. Мақсетов. Қ. Қарақалпақ жыраў бақсылары. Нөкис- 1983 жыл
3. Турсунов.С.Н, Пардаев.Т.Р, Турсунова.Н.М, Муртазоев.Б. Ўзбекистонда бахшичилик санъатининг шаклланиши ва тараққиёти тарихи монографияси УЎК:398.3(575.1)
4. Tajetdinova S. M. MUZIKA TÁLIMINDE AXBOROT HÁM PEDAGOGIKALIQ TEXNOLOGIYALARDAN PAYDALANIWDIŇ NÁTIYJELILIGI //Academic research in educational sciences. – 2021. – Т. 2. – №. NUU Conference 1. – С. 275-277.
5. Mnajatdinovna T. S. Pedagogical Skills in Teaching Music //JournalNX. – Т. 7. – №. 11. – С. 172-174.
6. Niyazbaeva A., Kamalova G. ÓZBEKISTON XALQ BAXSHISI QALLIEV TENELBAY GENJEBAEVICH PJODI //Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования. – 2023. – Т. 2. – №. 7. – С. 22-24.

7. Kamalova G. M. et al. ÓZBEKSTAN XALIQ BAQSISI ĞAYRATDIN ÓTEMURATOV //TADQIQOTLAR. – 2023. – Т. 25. – №. 1. – С. 40-42.
8. Kamalova G. M. et al. QARAQALPAQTÍŃ BAY MIYRASI //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 32. – №. 2. – С. 52-54.
9. Kamalova, G. (2023). QÁLEMI ÓTKIR KOMPOZITOR (D.Djańabaeva dóretiwshilik jolı). Вестник музыки и искусства, 1(2), 37–39.
10. Тажетдинова С. М., Худайбергенова Г. Ж. Формирование музыкальной культуры студентов //Молодой ученый. – 2018. – №. 47. – С. 380-382.
11. Тажетдинова С. М. Народные песни как фактор развития личности учащихся //Вестник Курганского государственного университета. – 2018. – №. 3 (50). – С. 62-62.
12. Тажетдинова С. АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПОДГОТОВКИ МУЗЫКАНТОВ К МУЗЫКАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ //Цифровая экономика и управление знаниями: проблемы и перспективы развития: сборник научных трудов II Международной научно-практической конференции.–Киров, 2021.–245 с. – 2021. – С. 105.
13. Тажетдинова С. САМОПРЕЗЕНТАЦИЯ В ПРОЦЕССЕ ТРУДОУСТРОЙСТВА БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА //Цифровая экономика и управление знаниями: проблемы и перспективы развития. – 2021. – С. 110-112.
14. Tajetdinova S. M. MUZIKA TÁLIMINDE AXBOROT HÁM PEDAGOGIKALIQ TEXNOLOGIYALARDAN PAYDALANIWDIŃ NÁTIYJELILIGI //Academic research in educational sciences. – 2021. – Т. 2. – №. NUU Conference 1. – С. 275-277.
15. Mnajatdinovna T. S. Pedagogical Skills in Teaching Music //JournalNX. – Т. 7. – №. 11. – С. 172-174.
16. Чаршемов, Ж. (2023). МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕК КИНОМУСИҚАСИ. Вестник музыки и искусства, 1(2), 16–22
17. Charshemov J. Problems of Using Karakalpak Folklore in Composers //Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 3. – С. 270-273.
18. Kamalova, G. (2023). QÁLEMI ÓTKIR KOMPOZITOR (D.Djańabaeva dóretiwshilik jolı). Вестник музыки и искусства, 1(2), 37–39.
19. Charshemov J. A REVIEW OF MARKABAY JEMURATOV'S WORK //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 818-821.
20. Чаршемов Ж. МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕК КИНОМУСИҚАСИ //Вестник музыки и искусства. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 16-22.
21. Charshemov J. A REVIEW OF MARKABAY JEMURATOV'S WORK //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 818-821
22. Kamalova G. M. et al. ÓZBEKSTAN XALIQ BAQSISI ĞAYRATDIN ÓTEMURATOV //TADQIQOTLAR. – 2023. – Т. 25. – №. 1. – С. 40-42.
23. Kamalova G. M. et al. ÓZBEK MUZIKASINDA BALALAR FOLKLORI //Journal of new century innovations. – 2023. – Т. 39. – №. 2. – С. 85-87.
24. Kamalova G. M. et al. QARAQALPAQTÍŃ BAY MIYRASI //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 32. – №. 2. – С. 52-54.

25. Kamalova G. M. et al. QARAQALPAQSTANDA AKADEMIYALIQ VOKAL JÓNELISI //World scientific research journal. – 2023. – Т. 22. – №. 2. – С. 21-25.
26. Tajimuratova S. CONCEPT OF FURTHER DEVELOPMENT OF NATIONAL CULTURE IN UZBEKISTAN //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 251-254.
27. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
28. Saginbaevna T. S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – Т. 9. – С. 386-392.
29. Sag'inbaevna T. S. Cultural Life in Uzbekistan during the Years of Independence //Spanish Journal of Innovation and Integrity. – 2023. – Т. 18. – С. 39-41.
30. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
31. Saginbaevna T. S. Management and study of culture and art. – 2022.
32. Тажимуратова Ш. С. САНЪАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. – 2023.
33. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 509-511.
34. Tajetdinova S., Orimbaeva E. PEDAGOGICAL SIGNIFICANCE OF LEARNING TO PLAY THE MUSICAL INSTRUMENT DUTAR BY NOTE FOR STUDENTS OF MUSIC SCHOOLS OF THE BAKSY DEPARTMENT //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 1152-1156.